

РЕЦЕНЗИЈА
НА ДОКТОРСКИОТ ТРУД СО НАСЛОВ „УСЛОВИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА
РАЗВОЈ НА УРБАНИОТ ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА“ ОД
КАНДИДАТОТ М-Р ДАРКО МАЈХОШЕВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И
БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип на својата 29. седница, одржана на 17.9.2020 година, донесе Одлука бр. 0206456/2 од 17.9.2020 година, со која се усвојува Барањето и се формира Рецензентска комисија за оценка и одбрана на докторскиот труд со наслов „Услови и перспективи за развој на урбаниот туризам во Република Македонија“ од кандидатот м-р Дарко Мајхошев во состав:

- проф. д-р Златко Јаковлев, претседател,
- проф. д-р Билјана Петревска, член,
- проф. д-р Никола В. Димитров, член,
- проф. д-р Никола Панов, екстерен ментор, член и
- вон. проф. д-р Цане Котески, интерен ментор, член.

Комисијата во наведениот состав по прегледувањето на докторскиот труд го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација е напишана на 426 страница и ги опфаќа следниве поглавја: вовед, теоретско-методолошки пристап во истражувањето, научно поимање на туризмот и урбаниот туризам, основни географски карактеристики на Република Македонија, природните фактори значајни за развој на урбаниот туризам во Република Македонија, антропогени туристички фактори, рецептивни фактори и капацитети за развој на урбаниот туризам во Република Македонија, значењето на комуникативните – телекомуникацискиот сообраќај како фактор за развој на урбаниот туризам во Република Македонија, правни претпоставки за развој на туризмот, институционални претпоставки за развој на туризмот, урбаниот туризам во Република Македонија низ призмата на планските региони, SWOT анализа и стратешки документи за развој на туризмот во Република Македонија, интеракција на резултатите од истражувањето, заклучни согледувања и препораки и анкетни прашалници.

Докторската дисертација е збогатена со 44 табели, 37 слики, 20 тематски карти, 26 графикони, 1 скица, 3 шеми и 229 референци со користена литература, законска регулатива и интернет извори.

Во оваа дисертација се презентирани резултатите добиени од истражувањето за условите и перспективите за развој на урбаниот туризам во Република Македонија, од гледна точка на туризмот. Направено е истражување со користење на анкетен прашалник на 150 испитаници од кои 72 вратиле одговор – домашни и странски туристи кои ја посетиле Република Македонија, од кои 42 се машки и 30 женски испитаници. Според образовната структура на испитаниците имаме: 6 се магистри, 31 испитаник е со ССС со 4 г., 20 испитаници се со 3 г. образование и 15 испитаници се со основно образование.

Резултатите добиени од истражувањето ја потврдуваат основната хипотеза.

Општа хипотеза

Согласно со поделбата на туристичките ресурси на Светската туристичка организација (WTO – World tourism organisation), во истражувањето се поаѓа од општата претпоставка дека развојот на туризмот, а во тој контекст и на урбаниот туризам во Република Македонија, е комплексен феномен којшто е условен од природни (геоморфолошки, климатски, хидрографски, биогеографски и пејзажни) и антропогени фактори (појави, објекти, процеси и настани кои кај човекот создаваат потреба за движење како би ги задоволил сопствените потреби), а тоа се содржини кои ги создале народите или етничките групи во далечното или поблиско минато и кои меѓусебно се преплетуваат.

Исто така, во истражувањето авторот поаѓал и од претпоставката дека врз развојот на урбаниот туризам во Република Македонија влијаат туристичките ресурси (потенцијали) во урбаните средини, како и туристичките капацитети со своите туристички понуди (хотели, мотели, хостели, пансиони, преноќевалишта, автокампови, ресторани).

Несомнено мошне важен фактор којшто влијае врз развојот на урбаниот туризмот во нашата држава секако е развиеноста и квалитетот сообраќајната инфраструктура, особено на телекомуникацискиот и поштенскиот сообраќај, интернетот и сателитскиот сообраќај.

Важен внатрешен фактор којшто влијае врз развојот на урбаниот туризмот е правната регулатива со која се регулираат општествените односи во сферата на туризмот во Република Македонија. Анализата на правната регулатива ќе утврди дали и колку таа влијае врз развојот на туризмот. Исто така, во ова истражување авторот утврдил дали и колку има влијае ефикасноста на институциите врз развојот на туризмот, како и политиките што тие ги креираат и имплементираат. Во тие рамки, релевантно место заемаат и медиумите од аспект на афирмација на националните туристички вредности.

Структура на трудот

Докторскиот труд со наслов „Услови и перспективи за развој на урбаниот туризам во Република Македонија“ претставува обид од научен аспект да се одговори на прашањето кои се условите и перспективите за развој на урбаниот туризам во Република Македонија. Оваа дисертација претставува обид, од научен аспект, да се одговори на прашањето - какви се условите и перспективите за развој на урбаниот туризам во Република Македонија? Да се одговори на наведеното прашање не е лесно, ниту пак едноставно. Одговорот на поставеното прашање ќе се добие со продлабочено и повеќедимензионално истражување.

Во истражувањето ќе се примени соодветна истражувачка методологија базирана на сериозна, сеопфатна и систематска научна анализа на повеќе фактори на влијание.

Дисертацијата е структурирана во XIII поглавја кои се систематизирани, меѓусебно поврзани и заемно се надополнуваат едни со други, со што се добива една научна целина од која може да се добие одговорот на погоре поставеното истражувачко прашање.

Во првото поглавје од докторската дисертација со наслов Теоретско-методолошки пристап во истражувањето јасно се дадени и објаснети: воведот, предмет и цел на истражувањето, методолошки приод во истражувањето, очекувани резултати од истражувањето, корисници од истражувањето, хипотетска рамка на истражувањето, општа хипотеза, посебни хипотези и операционализација на значењето на термините.

Второто поглавје е насловено како научно поимање на туризмот и урбаниот туризам и овде се објаснети: дефинирање на поимите „турист“ и „туризам“, поим и дефиниција на урбаниот (градскиот) туризам, поим на град,

Дефинирање на урбаниот туризам, класификација (типологизација) на туризмот, брендирање на градовите, маркетинг на градовите и регионите, котлерова стратегија за унапредување на градот, урбана трансформација на Барселона: нов имиџ и бренд, „Гауди гамбит“ - градење на имиџот и урбана регенерација на Барселона, урбаниот туризам и другите видови туризам, заеднички карактеристики на урбаниот туризам, степен на урбанизација на државите во Европа, европски градови (престолнини) на културата во периодот 1985-2019, типологија на градските туристички дестинации, европски главни градови (престолнини) на младите, атракција на градот како туристичка дестинација (имиџ на градот, туристички атракции во градовите).

Третото поглавје е со наслов: Основни географски карактеристики на Република Македонија и содржи материјал поврзан со: географска положба, граници и големина, граници и гранични премини, туристичко географска положба на Република Македонија, туристично – географска положба спрема главните правци, емитивните земји и региони и функционални белези на туристичко-географската положба.

Во четвртото поглавје на дисертацијата со наслов Природните фактори значајни за развој на урбаниот туризам во Република Македонија се дадени: геологија и тектоника, релјеф и геоморфологија, клима, хидрографија, педогеографија и биогеографија.

Петтото поглавје од дисертацијата со наслов антропогени туристички фактори ги опфаќа темите поврзани со: население, населби (градски и рурални населби), културно-

историски туристички мотиви, религијата како фактор на развој на туризмот во Република Македонија, етнографски и социјални туристички мотиви, традиционална гастрономија, локални специјалитети и винарии, туристичките манифестации како мотив и амбиентални туристички мотиви.

Шестото поглавје од дисертацијата е насловено како рецептивни фактори и капацитети за развој на урбаниот туризам во Република Македонија и во него се презентирани насловите за: сместувачки капацитети во Република Македонија како фактор за развој на урбаниот туризам, категоризација и класификација на сместувачките објекти во Република Македонија како фактор за развој на урбаниот туризам, основни сместувачки објекти, комплементарни сместувачки објекти, специфични видови хотелски објекти, угостителски (ресторански) капацитети, човечките ресурси како важен рецептивен фактор за развој на туризмот и услови за работа во секторот туризам и угостителство.

Во седмото поглавје од дисертацијата со наслов значењето на комуникативните – телекомуникацискиот сообраќај како фактор за развој на урбаниот туризам во Република Македонија се дадени насловите за: патна мрежа во Република Македонија, железничка мрежа во Република Македонија, воздушен и воден сообраќај, телекомуникацискиот сообраќај и туризмот, мрежа на претплатници во телекомуникацискиот сообраќај, поштенскиот сообраќај и туризмот, интернетот и туризмот, GPS навигација и туризмот, географско-нформациски систем (GIS) и туризмот и дигитализација на туризмот, трендови на дигиталната технологија во туризмот/угостителството.

Во осмото поглавје од дисертацијата со наслов Правни претпоставки за развој на туризмот дадени се насловите за: меѓународни правни претпоставки за развој на туризмот и правни претпоставки за развој на туризмот во Република Македонија.

Во деветтото поглавје од дисертацијата со наслов институционални претпоставки за развој на туризмот дадени се насловите за: улогата на меѓународните организации за развој на туризмот во Република Македонија, светска туристичка организација, создавање на СТООН, организациона структура на СТООН, УНЕСКО, улогата на Листите на УНЕСКО во заштитата на светското природно и културното наследство, видови на листи на УНЕСКО, природно и културно наследство од Република С. Македонија на листите на УНЕСКО и нивно влијание врз развојот на туризмот, студија на случај: Охридски Регион, 43-та сесија на Комитетот за заштита на светското наследство на УНЕСКО во Баку, Меѓународна асоцијација за хотели и ресторани (IHRA, Други меѓународни организации, Европски организации и институции кои се важни за развој на туризмот, Европска комисија за туризам (ETC, Европска асоцијација за урбан туризам (FECTO), Европска федерација на здруженија на туристички водичи (FEG), Европска федерација за рурален туризам (Eurogites), Европско здружение на хотели, ресторани и кафетерии (HOTREC), програми на ЕУ за развој на туризмот, фондови на ЕУ за финансирање програми од сферата на туризмот, кохезиски фондови, Улогата на институциите во Република С. Македонија за развој на туризмот, Влада на Република Македонија – Комитет за туризам, Министерство за Економија на Р. Македонија, агенција за промоција и поддршка на туризмот, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство и агенција за финансиска поддршка на земјоделството и руралниот развој, стопанска комора за туризам на Македонија (СКТМ), хотелска асоцијација на Македонија (ХОТАМ), совет за рамномерен регионален развој на Република Македонија, совет за развој на планските региони, локална самоуправа, невладини организации и државен завод за статистика.

Во десеттото поглавје од дисертацијата со наслов Урбаниот туризам во Република Македонија низ призмата на планските региони се дадени насловите за: Вардарски регион, Источен регион, Југозападен регион, Југоисточен регион, Пелагониски регион, Полошки регион, Североисточен регион, Скопски регион и индикатори за условите и можностите за развој на туризмот по региони.

Во единаесеттото поглавје од дисертацијата со наслов SWOT анализа и стратешки документи за развој на туризмот во Република Македонија се дадени насловите за: SWOT анализа, стратешки документи за развој на туризмот во Република Македонија, спогодба за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и ЕУ и нејзините членки, стратегијата на владата за развој на туризмот 2016-2021 со акционен план, приоритети

на идниот развој на Република Македонија на МАНУ, Национална стратегија за развој на здравствен туризам 2012-2018, стратегија за регионален развој на Република Македонија 2009-2019, потстратегии за развој на туризмот во Република Македонија, стратегија за развој на планските региони и стратегии за развој на туризмот во градовите.

Во дванаесеттото поглавје од дисертацијата со наслов Интерпретација на резултатите од истражувањето се дадени насловите за: интерпретација на резултатите од истражувањето за урбаниот туризам, методологија и структура на примерокот и интерпретација на резултатите од истражувањето по хипотези.

Во тринаесеттото поглавје од дисертацијата со наслов заклучни согледувања и препораки: во заклучокот се сублимирани главните резултати кои кандидатот ги осознава во текот на научноистражувачкиот процес како резултат на спроведените теренски и кабинетски истражувања и анкетаирањето на туристите од секторот туризам во Република Македонија. Заклучни согледувања поврзани со хипотезите, препораки, анкетен прашалник и последниот дел се однесува на цитираната литература која е користена во оформувањето на докторската дисертација.

Оцена на кандидатот

Кандидатот м-р Дарко Мајхошев има завидни резултати за време на своето формално образование на прв и втор циклус студии и покажа интерес да го работи докторскиот труд со цел да даде детален приказ за потребата од проектирање на стратегија за развој на туризмот на Република Македонија, со осврт на урбаниот туризам. Преку овој докторски труд на кандидатот м-р Дарко Мајхошев ќе се даде значаен придонес за збогатување на научното-теоретско и практично проучување, како и унапредување на квалитетот на работењето кој претставува предуслов за успешна бизнис перспектива на македонскиот туристички бизнис. Кандидатот м-р Дарко Мајхошев пред одбраната на докторскиот труд „Услови и перспективи за развој на урбаниот туризам во Република Македонија“ ги има објавено следните рецензирани истражувачки трудови:

1. **Majhosev, Darko** (2019), UNESCO'S Role in the protection of Natural and Cultural heritage: A Case Study of the Ohrid Region, Second International Scientific Conference "CHALLENGES OF TOURISM AND BUSINESS LOGISTICS IN THE 21ST CENTURY" »ISCTBL 2019«Stip, North Macedonia, September 13, 2019; www.ftbl.ugd.edu.mk, www.ugd.edu.mk
2. **Majhosev, Darko** and Koteski, Cane (2019), Human resources as an important factor for development of tourism in the Republic of Northern Macedonia, Second Scientific Conference with international participation; Geography, Regional development and tourism; 25-26 October, 2019; Konstantin Preslavski University of Shumen; ISSN 2367-5721, JOURNAL HOMEPAGE, WWW.SOCIOBRAINS.COM, INTERNATIONAL SCIENTIFIC REFEREED ONLINE JOURNAL WITH IMPACT FACTOR, ISSUE 66, FEBRUARY 2020
3. **Majhosev, Darko** and Koteski, Cane and Jakovlev, Zlatko (2019), Institutional assumptions for the development of tourism in the Republic of Macedonia. SocioBrains, International scientific refereed online journal with impact factor (54). pp. 473-480. ISSN 2367-5721; ISSN 2367-5721, JOURNAL HOMEPAGE: WWW.SOCIOBRAINS.COM, INTERNATIONAL SCIENTIFIC REFEREED ONLINE JOURNAL WITH IMPACT FACTOR, ISSUE 54, FEBRUARY 2019
4. **Мајхошев, Дарко** (2019), Антропогени туристички фактори за развој на туризмот во Република Македонија, Трети между универзитетски студентски научен семинар „Географски хоризонти“, 11-12 маи, 2019, Копрившица, Универзитетско издавателство „Епископ Константин Преславски“-Шумен, стр. 92-106; ISSN: 2603-5170;
5. **Majhosev, Darko** and Koteski, Cane (2019), UNESCO Lists for the Protection of Natural and Cultural heritage in the World and their impact on Tourism Development: Case of the Republic of North Macedonia; Scientific Paper, Knowledge – International Journal, Vol. 34.5, September 2019, Promoted in Kavala, p.1265-1270; ISSN 1857-923X (for e-version) ISSN 2545-4439 (for printed version);

6. **Мајхошев, Дарко** (2018), Правни претпоставки за развој на туризмот во Република Македонија, на: Петта меѓународна научна конференција: Општествените промени во глобалниот свет, 06-07 Sept 2018, Stip, Macedonia. www.ugd.edu.mk;
7. **Majhosev, Darko** (2019), Characteristics of the City Tourism with accenttotheCity Tourism in the Republic of Macedonia, Scientific Paper, Knowledge – International Journal, Vol. 30.1, March 2019, Promoted in Vrnjacka Banja, p. 267-273; ISSN 1857-923X (for e-version) ISSN 2545-4439(for printed version); Global Impact&Quality Factor 1.822 (2017) <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal>
8. Koteski, Cane and **Majhosev, Darko** and Jakovlev, Zlatko (2017), Possibilities for the development of rural tourism in the Republic of Macedonia. (JPMNT) Journal of Process Management – New Technologies, International, 5 (2). pp. 18-24; www.japmnt.com
9. **Majhosev, Darko** and Koteski, Cane (2017) Analysis of the number of overnight stays and the number of foreign tourists in the Republic of Macedonia in the period 2006-2015. In: First international scientific conference “Challenges of tourism and business logistics in th 21st century”, 24-25 Oct 2017, Gevgelija, Macedonia. www.ftbl.ugd.edu.mk, www.ugd.edu.mk

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Рецензентската комисија од досега изнесеното констатира дека докторската дисертација со наслов „Услови и перспективи за развој на урбаниот туризам во Република Македонија“ од кандидатот м-р Дарко Мајхошев претставува самостоен и оригинален научен труд изработен во согласност со позитивните законски прописи и правилниците за изработка на докторски труд на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Презентираниот материјал во докторската дисертација и спроведените истражувања на кои се темелат заклучните согледувања и препораките од кандидатот го отсликуваат современиот пристап во создавањето на научните дела во доменот на туризмот и угостителството што воедно претставува придонес во науката и практичната применливост во оваа сфера.

Во согласност со горенаведеното, **Комисијата има особена чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на докторски студии на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да ја прифати позитивната рецензија на докторската дисертација „Услови и перспективи за развој на урбаниот туризам во Република Македонија“ од кандидатот м-р Дарко Мајхошев и да му овозможи на кандидатот јавна одбрана на истата.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Златко Јаковлев, претседател, с.р.
Проф. д-р Билјана Петревска, член, с.р.
Проф. д-р Никола В. Димитров, член, с.р.
Проф. д-р Никола Панов, екстерен ментор, член, с.р.
Проф. д-р Цане Котески, ментор, член, с.р.